

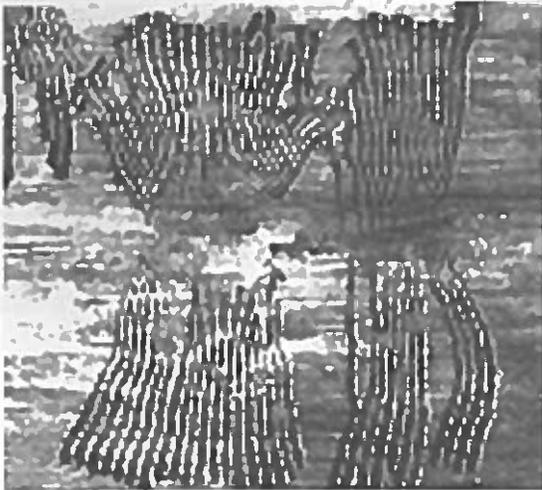
เยี่ยมเยือนเบนเฟ่าที่ลาวใต้

* ฉลอง สุขทอง

พื้นที่ที่ได้รับคำชักชวนจากเพื่อนพ้องนักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่รวมตัวกันจัดโปรแกรมทัศนศึกษาพาไปลาวใต้ ผมรีบตกปากรับคำโดยไม่ลังเลสาเหตุของการตัดสินใจไปด้วยไม่ลังเลเกิดจาก ประการแรกผมไม่เคยไปเห็นลาวใต้มาก่อน (เมื่อได้มาจึงรู้ว่าเราเหมือนใกล้เกลือกินต่าง) ลาวกลาง ลาวเวียงไปเห็นมาแล้ว ในส่วนลึกแล้ว ชื่อ “หลี่ผี” “สีพันดอน” และ “คอนพะเพ็ง” รอบเราจิตใจผมอยู่เสมอมา ยิ่งไปกว่านั้นการไปครั้งนี้ได้ผู้เชี่ยวชาญพื้นที่ดีกริวาที่ดอกเตอร์นับสิบคนคอยเป็นไกด์ให้ ซึ่งไกด์

* อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

กิตติมศักดิ์แต่ละท่านเชี่ยวชาญศาสตร์หลายแขนง เช่น บางคนเจาะลึกเฉพาะด้านมานุษยวิทยา บางคนลงลึก เรื่องการท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม ของประเทศใน

กลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong Sunregion) ซึ่งมี จีน พม่า ไทย เขมร และเวียดนาม การได้ร่วมเดินทางไปกับคณะบัณฑิตผมจึงได้ทั้งความรู้ และข้อคิดใหม่ ๆ มากมายจากการ Focus Group แบบ ซึมซับตลอดเส้นทาง Trip นี้ จึงมีทั้งภาคบันทึกและ ภาคบันทึกครบรส

ประการต่อมาคือผมเริ่มเบื่ ๆ เหนื่อย ๆ กับการสอนนักศึกษา ระยะหลังผมมักตั้งคำถามกับตัวเอง บ่อยครั้งว่าเป็นผมหรือเปล่าที่หลงยุคตกมาอยู่ในวังวน ของคนรุ่นใหม่ในใจไม่ได้เห็นงามไปกับวัฒนธรรมของเขา ที่เรียกกันว่า “วัฒนธรรมวัยทีน” เป็นแฟชั่นใหม่ซึ่ง แพร่ระบาดมาสู่สังคมชนบทอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมที่ ผมเห็นว่าคร่าเวลาของวัยรุ่นให้หลงใหลไร้สาระอยู่กับ โทรศัพท์มือถือ ชุดคุยสื่อสาร ดูหนัง ฟังเพลง เกม ชีวิต ที่อยู่บนมือถือ คือ อาณานิคมของเทคโนโลยี สามารถ บันดาลติบันดาลร้ายได้ทุกรูปแบบทุกเวลา อีกทั้ง แฟชั่นเสื้อผ้า ทรงผมและค่านิยมรอยสักบนเรือนร่าง นี่ยังเพื่อเติมแต่งยีนและโครโมโซมของพ่อแม่ให้ คมชัดมากยิ่งขึ้น

ประสาคนที่ผ่านโลกมาก่อนผมคิดไม่ออกว่า ควรจะใช้คำใดจึงจะเหมาะ...เป็นห่วง สงสารเห็นใจ หรือเห็นงามยินดีด้วยหรืออย่างไร หรือว่ารอยต่อของ generation ต้องเป็นเช่นนั้นเสมอ ได้แต่บอกกับตัวเอง

ว่าสิ่งที่เราเห็นอาจจะไม่เป็นเช่นที่เราคิดเพราะตัว ตนที่แท้ของคนไม่ได้ดูที่รูปร่างภายนอกหากอยู่ที่วิถีคิดและ การกระทำ

ผมได้แต่ภาวนาให้นักศึกษาเราได้เห็นและ ซึมซับเอาแบบอย่างที่ดี ๆ บ้าง อย่างแนวทางของพ่อ หลวง ที่ทรงเป็นต้นแบบให้พสกนิกรไทยได้ทุกเรื่อง ไม่ ยอยากให้คิดได้เมื่อสายหรือก้าวผิดทางไปสำหรับวัย กำลังแสวงหา เพราะส่วนใหญ่่นักศึกษาเหล่านี้ก็คือลูก ตาสืยสาในชนบท ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย อย่างราชภัฏแปดสิบเปอร์เซ็นต์ต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมจาก กองทุนการศึกษาซึ่งวันข้างหน้าจะเป็นภาระก้อนโต ที่เธอ ๆ ต้องแบกรับ

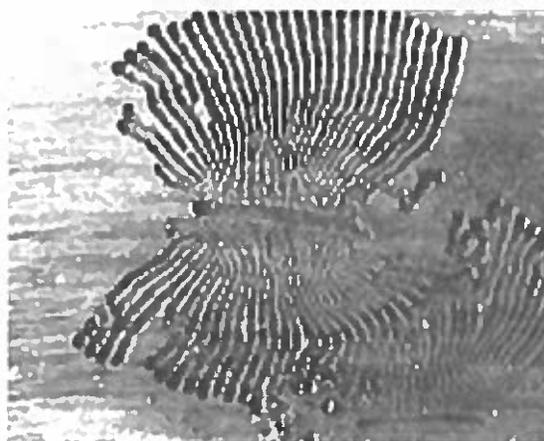
หากทุกโมงยาม..ทุกการกระทำคือการเดินทาง ไปยังจุดหมายแล้วใช้ ทิศทางที่เอาจะก้าวไปก็คือ โฉมหน้าใหม่ของอนาคตในซีกชนบทของชาติ

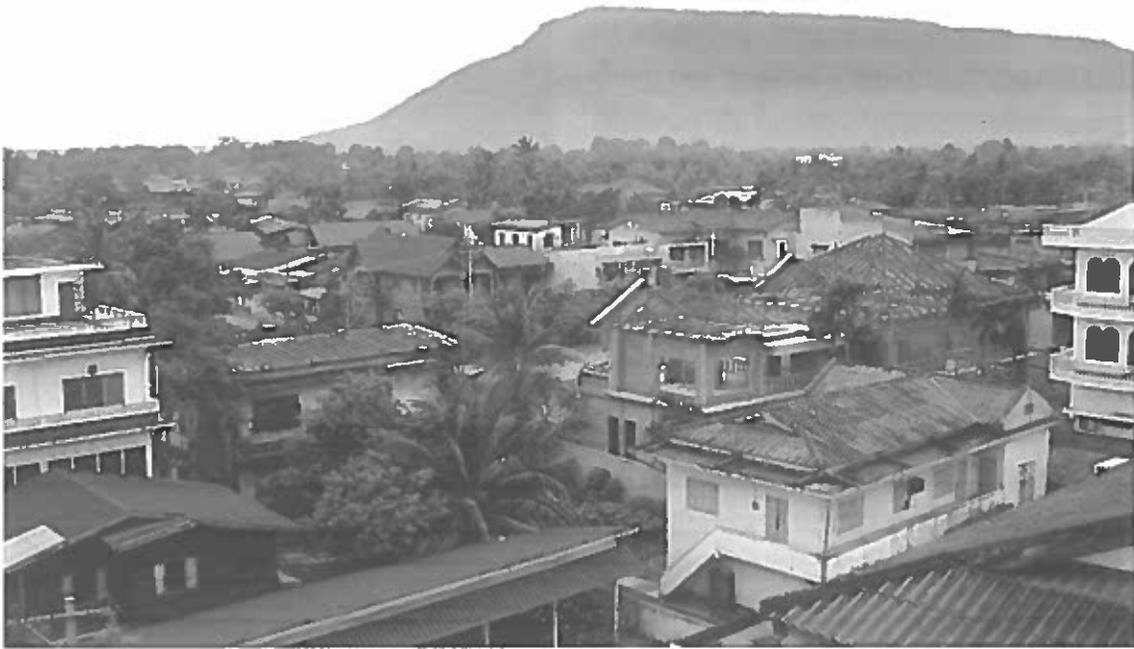
อย่างน้อยสองสามวันที่ได้จากมาผมคงมีเวลา ค้นหาคำตอบให้กับตัวเองได้บ้าง หรือมีวิธีรับมือที่ดีกว่า เมื่อกลับมา

ประการต่อสุดท้ายใน Trip นี้ผมมีหัวใจเคียง ข้างไปด้วย ทั้งที่ความจริงเราเดินทางไปที่ต่างประเทศ ด้วยกันบ่อย ทุกครั้งจะเป็นผู้นำทางด้วยความถนัดด้าน ภาษาที่มีมากกว่า แต่ครั้งนี้ไปลาวรากเหง้าเหล่ากอ เดียวกันกับเธอ ผมเพียงอยากไปในฐานะผู้ตามบ้าง

“อ้าย ๆ ตะกร้าหวายบ้าง”

เสียงเรียกร้องเชิญชวนให้ซื้อตะกร้าหวายของ แม่ค้าริมฟุตบาทขณะคณะยีนรอพิธีการตรวจคนเข้า เมืองของลาวตรงข้ามพรมแดนด่านช่องเม็ก อำเภอ พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ที่มาของเสียงเป็นแม่ค้า

ร่างเล็กแทรกตัวอยู่ตรงกลางแผงขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหวายและไม้ไผ่ซึ่งมีหลากหลายขนาดและรูปแบบ ทั้งเตียงนอน เก้าอี้ หมอนหนุนนอนถัดไปเป็นแผงขายพันธุ์กล้วยไม้ป่าและผ้าพื้นเมือง ยังมีแผงขายซีดีหนัง เพลงไทย และเพลงสากลใหม่ ๆ ซึ่งแน่นอนว่าไม่ใช่ของแท้ผสมปนเปไปกับเครื่องใช้ไฟฟ้าจากจีนหลายรายการ ด้านตรงพรมแดนก็เหมือนประตูหรือหน้าต่าง ที่บอกให้ คนข้างนอกรู้เห็นความเป็นไปของคนข้างในบ้านได้บ้าง ร้านค้าหรือสินค้าที่วางขายก็สะท้อนได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนภายใน ครั้งหนึ่งผู้รู้เคยบอกผมว่า ตัวชีวิตความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าเขตร้อนคือหวายกับเถาวัลย์เสี่ยงร้องเรียกของแม่ค้าตะกร้าหวายเมื่อครู่ เร่งให้ผมอยากรู้ว่า ผืนป่าที่ลาวได้สมบูรณ์สักเพียงใดเพียงแรกสัมผัสผมก็เริ่มเห็นความแตกต่าง ทิวทัศน์สองข้างทางเมื่อมองจากช่องทางต่างระดับปรับอากาศทำในเกาหลี เห็นบ้านเรือนผู้คน ทุ่งนาสลับกับทิวป่า มีฉากหลังเป็นเทือกเขาสีเทาลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ไปบรรจบกับเส้นขอบฟ้าสีเงินยวงด้านทิศตะวันตก แรกนั้นเราต้องตั้งสติกับระบบการจราจรที่เดินรถกลับด้านกับฝั่งไทย กล่าววารถที่เล่นสวนมาพุ่งเข้าหาแต่ไม่นานนักก็เริ่มคุ้นชิน ฝนเมื่อบ่ายทิ้งร่องรอยความชื้นฉ่ำเอาไว้

ละอองไอของสายหมอกยังจับกลุ่มลอย อ้อยอิงอยู่เหนือทิวเขาและราวไพร ฟากท้องฟ้าฝั่งตะวันออกทิศทางที่เรากำลังมุ่งหน้าไป บนท้องฟ้าด้านบน ในระดับองศาที่เหนือขึ้นไป มีวงโค้งของสายรุ้งหลากสี แต่มัวไรวากับจงใจมาเป็นขุมประตู่ ให้อาคันตุกะใหม่ได้ลอดผ่าน สถานที่และบรรยายแปลกใหม่เรียกร่องความสนใจได้มากเสมอหลายคนเหลียวซ้ายแลขวาวอย่างใคร่รู้อย่างคนเริ่มคุยกับความคิดตัวเอง ใช่หรือไม่ว่าความรู้สึกของคนเราบางครั้งเห็นก็เหมือนกับไม่เห็น ได้ยินก็เหมือนไม่ได้ยิน ในยามที่ครุ่นคิดหรือจิตตั้งลึกอยู่ในห้วงจินตนาการเหมือนทุกสิ่งทุกอย่างลอยผ่านหน้าวันเวลาก็เช่นเดียวกันแม้ช่วงโมงนาทีจะมีค่าเท่ากัน แต่ในห้วงทุกซัและสุขเวลาย่อมสั้นยาวไม่เท่ากัน ความรู้สึกของผมในวันนั้นกับการเดินทางบนถนนแคบ ๆ แต่ราบเรียบความยาว ๔๔ กิโลเมตรจากชายแดนช่องเม็กสู่ปากเซช่างเป็นเพียงระยะทางที่สั้นเพียงไม่กี่อึดใจก็ถึง

“พวกเราดูช่างล่องเร็ว” เสียงอ้ออิงดังขึ้นเมื่อรถบึ่งมาถึงสะพานยาวข้ามโขง ที่เพิ่งสร้างเสร็จใหม่ก่อนเข้าสู่เมืองปากเซ ผมตื่นขึ้นจากภวังค์ความคิดสายตาหลายคู่ส่ายหาเสาเหตุตามต้นตอของเสียง

ความยาวของสะพานความยิ่งใหญ่ของสายน้ำ หรือสาเหตุใดต่างคนอาจคิดและเห็นต่างกันไปตามวิสัย ของมนุษย์ปุถุชน

“ดูดี ๆ เรากำลังข้ามผ่านพญานาคไป” เสียงเดิมจินตนาการไว้รอท่า อาจเป็นเพราะ ความคดโค้งของสายน้ำกับลำแสงสุดท้ายแห่งวันที่ตกมากระทบ กอปรกับน้ำที่ไหลเอื่อยเฉื่อยวันนั้น ผมและสายตาหลายคู่เห็นแม่น้ำโขงคล้ายเป็นพญานาค ขนาดใหญ่ค่อย ๆ เลื้อยอย่างเชื่องช้าลึกลับหายไป ทางหุบเขานางนอนทางตอนใต้ (เรื่องราวของพญานาค กับลำน้ำโขงคงเป็นตำนานมีชีวิตมีอิทธิพลต่อชีวิตผู้คน บนสองฝากฝั่งเสมอมา)

บนรถกิจกรรม “Focus group” คงดำเนินต่อไปไม่ได้หยุดพัก ผมได้ความรู้มากมายจากการผลัด เปลี่ยนกันมาอธิบายความของไกด์ ดิกริดอกเตอร์ทั้งหลาย ราวกับเป็นชุดวิชาเคลื่อนที่เป็น Study Tour อย่างแท้จริง กระแสความรู้ความคิดเห็น พรั่งพรมมาเป็นระลอกดูจสายน้ำ จนบางครั้งผมรู้สึกว่าครู่ถึง (คลังสมอง) ที่ผมมีอยู่และใช้บรรจุมัน แควและเล็กเกินกว่าจะรองรับไว้ได้หมด บางส่วนเสี้ยวของสายน้ำแห่งความรู้ที่ผมตักเก็บมาได้ ในวันนั้นก็คือสิ่งที่อยู่ในมือของท่านขณะนี้

สะพานข้ามโขงแห่งใหม่นี้ สร้างจากน้ำใจ ของชาวญี่ปุ่นที่แบ่งปันเงินเยนมาให้ ทำให้พี่น้องลาว ทางตอนใต้กับชาวไทยไปมาหาสู่กันได้สะดวกยิ่งขึ้น เรามาพลบค่ำลงตรงเวียงน้ำขนาดใหญ่ใกล้เมืองปากเซ บริเวณอันเป็นที่มาของชื่อ “ปากเซ” เมืองเอก ของแขวงหรือจังหวัดจำปาสัก (“จำปา” คือชื่อของดอก สันทมในภาษาลาว เป็นต้นไม้ประจำชาติของลาว ส่วนคำว่า “สัก” คือการปักหรือปลูก กษัตริย์ในสมัย โบราณเชื่อว่าเมื่อได้นำเอาต้นกล้าของดอกจำปาไป สักหรือปักไว้ที่ใด หากต้นกล้านั้นเจริญงอกงามนั้น หมายความว่าสามารถสร้างเมืองตรงนั้นได้) เมื่อแม่น้ำเซไหลมารวมกับแม่น้ำโขงทางด้านทิศ ตะวันออก “เซ” ในภาษาลาวหมายถึงสายน้ำที่ไหลลง สู่มแม่น้ำโขง เช่น ชาโดน เขกอง ส่วน “เซ” คือ สายน้ำน้อย ๆ ที่ไหลลงสู่เขือกทอดหนึ่ง ทำให้ผม นึกขึ้นได้ว่า ครั้งหนึ่งเคยพักที่โรงแรมที่เขื่อนสิรินธร สายน้ำสำคัญที่สุดปิดกั้นเพื่อสร้างเขื่อนก็ชื่อ “เซโดน” เกิดจากเซหลายสายไหลมารวมกันก่อนจะมาเป็นเซโดน ห่องประชุมในอาคารสัมมนาที่นี่จึงมีทั้งชื่อ “เซน้อย” “เซใหญ่” การสื่อสารและความเข้าใจเรื่อง ภาษาของพี่น้องไทยลาวแถบนี้แทบจะไม่ต้องตีความ

แต่ผมยังมีข้อสงสัยค้างคาใจประการหนึ่งว่าทำไมคนไทยไม่เรียก “เซมุล” ในเมื่อแม่น้ำมูลก็ไหลสู่มแม่น้ำโขงด้วยเช่นกัน หรือเป็นไปได้ว่าพี่น้องลาวเขาอาจเรียก!!!!

ฝรั่งเศสสร้างเมืองปากเซสร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๐๕ ราวหนึ่งร้อยกว่าปีก่อนเป้าหมาย เพื่อเป็นการให้เป็นเมืองศูนย์กลางในลาวใต้ ที่นี้จึงมีศูนย์ราชการมากมายหลายแห่ง เป็นเมืองท่าทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นหน้าด่านที่ส่งออกและนำเข้าสินค้าของลาวในเขตเศรษฐกิจสามเหลี่ยมมรกต (ไทย ลาว กัมพูชา) เป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาและการคมนาคมเพราะเป็นชุมทางของทั้งสายน้ำและถนน หากคิดจะท่องเที่ยวไปใน ลาวใต้ ที่นี้คือจุดเริ่มต้นเป็นต้น ทางเพื่อไปยังอัตตะปือ เซกอง และสาละวัน เหตุนี้จึงมีโรงแรม เก้าใหม่ มากมาย สร้างไว้รองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยว จากไทย ที่หลังไหลเข้าไปมากขึ้นทุกปี ๆ (ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ มี คนไทย ข้ามพรมแดน ด้านช่องเม็กไปเที่ยวลาวใต้ ๕๗,๒๑๔ คน :ด้านตรวจคนเข้าเมืองช่องเม็ก)

คืนนั้นเราเลผ่านปากเซไปโดยมีเป้าหมายค้างแรมที่รีสอร์ตผาซ่วม (บ้างเขียน “ส่วม” ในภาษาลาว หมายถึงห้องโถง ตาดผาซ่วมก็เรียก “ตาด” หมายถึง น้ำตก เช่น ตาดฟาน ตาดเยือง ส่วนตาดคอน ก็คือคอนตะเพิง) ในบรรยากาศอิงแอบแนบชิดธรรมชาติ บ้านพักถูกออกแบบและสร้างไว้อย่างกลมกลืนซุกตัวอยู่ในผืนป่ารายล้อมด้วยสายธารน้ำไหลและสายน้ำตก ภายหลังทราบว่แนวความคิดเรื่องการสร้างบ้านพัก ที่นี้ถูกพัฒนามาจากแถบบ้านของชนเผ่าในลาวใต้ บางบ้านเป็นบ้านบนต้นไม้คล้ายบ้านทาร์ซานมีเถาวัลย์ให้ปีนป่าย บางบ้านยื่นล้าออกไปสู่น้ำตกรับละอองไอน้ำจากสายน้ำราวกับนอนฟังเสียงน้ำตก เตียงนอนทำจากกระดานไม้แผ่นเดียวผืนใหญ่ พื้นห้องน้ำมีก้อนหินน้อยใหญ่ให้เหยียบย่ำผ่อนคลายประสาทสัมผัสสลายเท้า หลังคาเป็นแบบเปิดประทุน ด้านบนเปิดโล่งโยงต่อมาจากลำธาร มีเครื่องปั่นไฟใช้เองเป็นไฟฟ้าจากพลังน้ำทุกอย่างสอดคล้องกับอย่างลงตัวสมบูรณ์แบบในบรรยากาศย้อนยุค

คุณวิมล กิจบำรุง เจ้าของรีสอร์ตจคนไทย ที่ไปบุกเบิกอุทยานผาซ่วมครั้งแรกเล่าถ่ายทอดเหตุการณ์ผ่านแผ่นปลิวที่ทำขึ้นมาสำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะใจความว่า เมื่อทางการ สปป. ลาว อนุญาตให้เข้ามาพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๙๙

(พ.ศ. ๒๕๔๒) ได้ให้โจทย์มาด้วยข้อหนึ่งว่า โฉมหน้าใหม่ของผาชวมจะต้องเป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่าควบคู่กันไป แต่ผาชวม ณ เวลานั้นหาได้มีสภาพเช่นที่เห็นในวันนี้ไม่ ป่าเป็นป่าเสื่อมโทรมบนพื้นดินในพื้นที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตหลงเหลือ สัตว์น้ำ สัตว์ป่าถูกจับไปเป็นอาหารหมด ธารน้ำตกสกปรกด้วยขอนไม้ใหญ่และแก่งหินที่เบ่งบังทางน้ำ มีหน้าซำมีโรคร้ายและไข้ป่าชุกชุม

เมื่อเวลาผ่านไป .. ดุจคนไข้ได้หมอดีรักษา ผาชวมค่อย ๆฟื้นคืนสภาพพร้อมๆกับการก่อ กำเนิดขึ้นมาของหมู่บ้านและพิพิธภัณฑ์ของชนเผ่า

น้ำตกผาชวมเป็นศูนย์กลางของรีสอร์ทที่มีรูปร่างหน้าตาคล้ายเกือกม้า (Horse shoe) เมื่อธารน้ำทิ้งสายไหลมาตกลงตรงหน้าผารูปเว้าโค้งทรงเกือกม้าส่งเสียงดังไปไกลเกือบหลายสิบลเมตร ละอองความชื้นฟุ้งกระจายไปทั่วบริเวณ จุดถ่ายรูปและชมวิวเป็นช่วงอ่อนหินที่ถ่างทอดไปเบื้องหน้าเสมอระดับผาน้ำตก ยังมีสะพานแขวนแบบชิงช้าซึ่งสร้างพาดผ่านโตรกธารหน้าน้ำตก เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เห็นทิวทัศน์รอบทิศ ยามเดินไปอีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นร้านอาหาร

จะกว้างไกลไหวโคลงเคลง และทำให้รู้สึกตื่นเต้นราวกำลังลอดซุ่มอุโมงค์เพราะร่มเงาของเถาและใบต้นใบละบาทที่ปกคลุมอยู่ด้านบน (ต้นใบละบาทเป็นไม้เถาใบหนาใหญ่มีดอกสีม่วงคล้ายดอกชบา) มีผู้ให้สัมภาษณ์ผาชวมว่าเป็นมิถิโนแองการ่าแห่งเอเชีย เพราะหน้าตาและรูปลักษณ์ที่คล้ายกัน หากแตกต่างกันเพียงแค่ขนาดและบรรยากาศที่รายล้อมหมู่บ้านของชนเผ่า (เขื่อนชนเผ่า) ตั้งอยู่อาณาบริเวณ

เดียวกันกับอุทยานผาชวมมีทางเดินเป็นซุงไม้ตัดขวางปูเชื่อมต่อกัน สภาพบ้านเรือนและข้างของเครื่องใช้ถูกอนุรักษ์ไว้ใกล้เคียงของเก่ามากที่สุด รวมทั้งกิจกรรมที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นวิถีชีวิตและความเป็นไปของผู้คนแต่ละชนเผ่าของลาวใต้

จุดดึงดูดสายตาทันทีที่ก้าวเข้ามาในบริเวณหมู่บ้านชนเผ่าก็คือ ท่อส่งเหตุการณ์เอนกประสงค์ของเผ่าละแ่ว ลักษณะเป็นเรือนเสาเดี่ยวตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน เฉพาะเสามีความสูงราว ๑๐ เมตรสร้างไว้เพื่อระวังเภทภัยต่าง ๆ เช่น จากสัตว์ร้าย ศัตรูและเอาไว้รับแขกที่มาจากเยือน นอกจากนั้นยังมีไว้ให้หนุ่มสาวเผ่าละแ่วขึ้นพำพรอดทำความรู้จักกันให้มากขึ้นโดยไม่มีการล่วงล้ำประเพณีอันดีงามเพราะถือว่าอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ ก่อนลงเอยด้วยการแต่งงาน

“กลิ้งครกจกสาว” เป็นประเพณีมีชื่อเสียงของเผ่าละแ่ว ตัวเรือนมีใต้ถุนยกพื้นไม่สูงมากนักแบบบ้านสมัยโบราณ ห้องนอนของหญิงสาวจะเปิดช่องเล็ก ๆ ไว้ให้ชายหนุ่มมายืนพูดคุยมอมของขวัญให้แก่กัน สัมผัสมือไม้กันไม่ได้ “จก” หมายถึง จับหรือสัมผัส ส่วน “ครก” ครกตำข้าวเข้าตำราว่าเมื่อรู้จักคุ้นเคยกันแล้ว ก็ควรช่วยการช่วยงานสาวเจ้าบ้าง

เผ่ากูตะเป็นอีกเผ่าหนึ่งซึ่งน่าสนใจไม่แพ้กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการแต่งกายที่เสื้อผ้าและเครื่องใช้ทำมาจากปอกระเจาและวัสดุอื่น ๆ จากธรรมชาติ ชนเผ่านี้ยังมีศิลปะทางด้านการแสดงและดนตรีที่โดดเด่น ในแบบฉบับของตนเอง

ในหมู่บ้านของชนเผ่าเราได้เห็นหลักผาควายเป็นของชนเผ่าแฉะและได้รู้ว่าจะนับค่านวดความเก่าแก่ของชุมชนให้นับจากจำนวนหัวควายที่แขวนไว้ที่สมาคมหรือที่ทำการหมู่บ้าน ซึ่งปกติแล้วประเพณีงานบุญของทุกปีจะมีการฆ่าควายกันปีละครั้ง ๆ ละหนึ่งตัวของชุมชน

ในส่วนของพิพิธภัณฑ์ซึ่งสร้างเป็นโรงเรือนแบบโบราณหลังใหญ่ก็ได้อนุรักษ์ข้าวของเครื่องใช้ของชนทุกเผ่าในลาวใต้ไว้หลายรายการ เช่น กะหลอมเก็บเสื้อผ้าและพืชผลทางการเกษตร ซึ่งมีรูปลักษณ์ ขนาดและความปราณีตของชิ้นงานแตกต่างกัน บางชิ้นมีอายุนับร้อย ๆ ปี ยังมีโบราณมากมายที่ชนเผ่าในลาวซื้อมาจากจีนและเผ่าจามในเวียดนามเพื่อนำมาใช้เป็นของกำนัลและสินสอดของหมั้น

เขียนลาวคราวนี้เราไม่ได้ไปถึงหลี่ผีตามที่ตั้งใจไว้ด้วยเงื่อนไขเรื่องเวลา จุดสุดท้ายของ Trip นี้คือ ตาดหรือคอนพะเพ็ง ซึ่งภาพของตาดคอนในวันนั้นหาเป็นเช่นคำรำลือที่ได้ยินได้ฟังมาไม่ แม่น้ำโขงที่เห็นเปลี่ยนเป็นสีชาอารมณณ์เหมือนกำลังบ้าคลั่ง เกาะแก่งที่เคยรับรู้ว่ามีคนอยู่มากมายถูกกลืนหายไปเห็นเพียงพุ่มไผ่ของไม้ใหญ่บนเกาะแก่งไกวอยู่ในวังวนของกระแสแนวต้นไม้ชายฝั่ง เอนลู่เกือบถึงปลายยอดเพราะระดับน้ำที่เอ่อสูงขึ้นมา

ด้วยเหตุนี้ ทั้งหลี่ผีและคอนพะเพ็งจึงเหมาะสมที่จะมาเขียนในช่วงหน้าแล้งมากกว่า !!

อย่างไรก็ตามโปรแกรมที่ขาดไปถูกชดเชยด้วยแหล่งท่องเที่ยวอื่นในเส้นทางกลับคืนสู่จำปาสัก เราผ่าน Green Zone ซึ่งอุดมและกว้างใหญ่ของไร่เงาะ ทุเรียน ไร่ชา ไร่กาแฟในเขตส่งเสริมการเกษตรของแขวงจำปาสัก ในเส้นทางยังมีน้ำตกที่สวยงามอีกหลายสายไว้แวะชมอาทิ น้ำตกตาดเมืองที่เราสามารถเข้าถึงสัมผัสกับสายน้ำและสูดกลิ่นละอองไอได้อย่างใกล้ชิด น้ำตกตาดฟาน เรามองเห็นได้ในระยะไกล เป็นน้ำตกยาวคู่ขนานสองสายตั้งทิ้งตัวพริ้วไหวดุจแพรไหม พาดมาจากฉากผาลงสู่หุบเหวของผืนป่าเบื้องล่าง ตาดฟานได้ชื่อว่าเป็นน้ำตกที่สูงที่สุดในลาว บ้างอาจว่าสูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ วัดความสูงได้ราว ๑๒๐ เมตร จากนั้นผาลงมาถึงแอ่งน้ำด้านล่าง

อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีเอกร่วมสมัยของไทย ได้ร่วมบทกลอนพรรณนาความงามของน้ำตกตาดฟานไว้เมื่อหลายปีก่อนว่า

“ควีนฟองอันฟ่องฟู
ขึ้นฟอกฟ้าหุบผาไพร
อวฮวดละอองไอ
กำจายขึ้นมาฉ่ำภู
น้ำพุ่งกระโจนผา
เพียงผาไหวพะพรายพรู
พลั่งพลั่งประคังคู
ตั้งคังคิกคำบรรพ์
ที่ฟ้าเป็นฟ้าหยาด
แลดินผาดขึ้นเพียงแผน
ควิ่งคว้างอยู่กลางแกน

แห่งกาลจักรเคลื่อนจักรวาล
เสนาะสนั่นคะครั่นครึก
ลงลึกล้ำดำบาดาล
สายขวัญแห่งตาดฟาน
ผูกฟ้าดินนิรันดร”

สินค้าในตลาดพื้นเมืองริมทางหลายแห่งแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า มีผลิตภัณฑ์ออกจากป่าหลายอย่างมาวางขายอยู่ตาดตีนกล้วยไม้ป่า หน่อไม้ แผลงชนิดต่างๆ รวมทั้งชากับกาแฟที่คั่วและบดตามแบบฉบับของเกษตรพื้นเมือง ผมไม่พลาดที่จะลิ้มลองรสชาติกาแฟจากร้านกาแฟริมทางร้านหนึ่ง ซึ่งบนแผ่นไม้กระดานข้างฝาได้สาธยายสรรพคุณ ของกาแฟที่นี้ไว้ความว่า

“ดำดั่งปิศาจ ร้อนดั่งนรก หอมดั่งนางฟ้า
รสชาติตั้งความรัก”

แม้ผมจะไม่ใช่กาแพพันธุแท้คอกาแฟสักเท่าไรนัก ยังไม่เคยเจออะเจอทั้งบิศาจและนางฟ้า
อีกนรกไม่เคยได้สัมผัส จะมีก็แต่ความรักที่เคยโคจรเข้าใกล้ ยังแยกไม่ได้ว่ารสชาติความหอมของกาแฟที่นี้กับ
ความหอมหวานของรักแรกแตกต่างกันอย่างไร !!!

“ซา ลัน ด้วย” คือนิยามอาการของผมในวันเดินทางกลับ สามวันที่ลาวใต้ ผมดักดวงทุกสิ่งทุกอย่างมา
ดักดวงไว้จนสิ้นปรีมิไม่สามารถเติมสิ่งใดลงไปได้อีก ทุกครู่ดั่งของคลังสมองเต็มเปี่ยมไปด้วยสรรพความรู้ อารมณ์
และความงามบริสุทธิ์ในรอยยิ้มของคุณ กับวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างเรียบง่าย ห้อมล้อมด้วยธรรมชาติ สายน้ำตก
ผืนป่า ฯลฯ

ผมได้ตระหนักว่า การเลือกทำตัวอย่างเรียบง่ายไม่มีใครเป็นที่รู้จักของใครต่อใคร ไม่เห่อ หลงไหลไปกับ
กระแสเหมือนลาวที่กำลังเป็นอยู่ทุกวันนี้ มีคุณค่าอย่างยิ่ง เพราะอย่างน้อยลาวยังรักษาธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม
อันดีตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษให้ได้ดำรงอยู่ได้ถึงลูกถึงหลาน ในขณะที่เพื่อนบ้านใกล้เคียงและอีกหลาย ๆ สังคม
แม้แต่แข่งขันกันร่ำรวยแข่งกันก้าวไปข้างหน้า จนลืมไปว่าทางเดินในวันเก่ากรากเหง้าของตนมาจากไหน
ไม่แปลกที่ผู้คนของเขาจำนวนหนึ่งจึงเรียกร้องและโหยหามันเป็นอย่างยิ่งกับสิ่งที่สังคมของเขาได้ละทิ้งไป
แล้วอย่างถาวร

หรือประสบการณ์ชีวิตบางส่วนเสี้ยวในวันนี้ทดแทนได้กับสิ่งที่เราเพียรหามันอยู่ ?